

POSTUP DLE § 76B O.S.Ř.- ZKUŠENOSTI Z PRAXE

PETR HLUŠTÍK

Vysoká škola Báňská - Technická univerzita Ostrava, Katedra
společenských věd

Abstract in original language

Príspevok se zabývá praktickými problémy při aplikaci institutu vykázání v řízení dle občanského soudního řádu

Key words in original language

Vykázání.

Abstract

The paper deals with the practical problems in application of the Institute of expulsion in the procedure according to Civil Procedure Code.

Key words

Expulsion.

Na následujících řádcích se pokusím poukázat na některé praktické momenty, vyskytující se při aplikaci ust. § 76b o.s.ř., tedy aplikaci institutu (zjednodušeně) tzv. vykázání.

Dle citovaného ustanovení "je-li jednáním účastníka, proti kterému návrh směřuje, vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele, předseda senátu předběžným opatřením uloží účastníku, proti kterému návrh směřuje, zejména aby

- a) opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval,
- b) nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam,
- c) se zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo
- d) se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem."

Pro přehlednost bude v dalším textu osoba navrhovatele označována jako "osoba ohrožená" a účastník, proti kterému návrh směřuje "osoba násilná".

Z citovaného ustanovení především vyplývá, že o návrhu osoby ohrožené soud rozhoduje formou předběžného opatření, tedy mezitímním rozhodnutím, které má za cíl zatímně upravit poměry účastníků.

U tohoto předběžného opatření je však třeba vždy velmi pečlivě zkoumat skutečné naplnění podmínek ust. § 76b o.s.ř., tedy, zda je intenzita tvrzeného ohrožení osoby ohrožené skutečně taková, aby vyžadovala nařízení předběžného opatření.

O návrhu na předběžné opatření musí soud rozhodnout, jak vyplývá z ust. § 75c odst. 2 o.s.ř., bezodkladně, přičemž není-li tu nebezpečí z prodlení, může předseda senátu o návrhu podle § 76b rozhodnout až do 48 hodin poté, co byl podán. Podstatné v této souvislosti je, že soud rozhoduje o nařízení předběžného opatření bez slyšení účastníků, tzn. vychází pouze ze skutečností uvedených v návrhu a z listin k tomuto připojených. Za situace, kdy soud musí o návrhu osoby ohrožení rozhodnout do 48 hodin od podání návrhu, lze konstatovat, že z praxe záleží spíše než na skutečném stavu věci na tom, jak dobře (a věrohodně) jsou vylíčeny rozhodné skutečnosti a do jaké míry předložená tvrzení jsou s to dovést soud k závěru, že jsou skutečně splněny podmínky ust. § 76b o.s.ř. Je pojmově vyloučeno zjišťovat skutkový stav prakticky jakýmikoli prostředky, navíc v časové tísní je to skutečně nemožné.

Nařízením předběžného opatření dochází vždy k zásadnímu zásahu do práv osoby násilné a i z hlediska proporcionality nezbytného zásahu je nutno vždy zkoumat co nejpečlivěji naplnění zákonných podmínek. V konkrétních případech tak může dojít (a nelze tomu bohužel při nejlepší vůli zabránit) k nepřiměřenému zásahu do právo osoby násilné, ukáže-li se, že skutečnosti uváděné navrhovatelem neměly oporu ve skutečném stavu. Je pak na osobě násilné, aby se případně vůči navrhovateli domáhala náhrady škody.

K rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření podle § 76b je příslušný okresní soud, v jehož obvodu je nebo byl dům, byt, místnost nebo jiný prostor společně obývaný s navrhovatelem¹. Návrh na nařízení předběžného opatření podle § 76b musí obsahovat kromě obecných náležitostí stanovených v ust. § 42 odst. 4 o.s.ř.² jméno, příjmení a bydliště

¹ Viz ust. § 74 odst. 5 o.s.ř.

² Pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti, musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno. Je-li účastník zastoupen advokátem, může být podpis advokáta nahrazen otiskem podpisového razítka, jehož vzor byl uložen u soudu, kterému je podání určeno. Podání v listinné podobě je třeba předložit s potřebným počtem stejnopisů a s přílohami tak, aby jeden stejnopis zůstal u soudu a aby

účastníků, popřípadě též jejich zástupců a vylíčení rozhodných skutečností odůvodňujících nařízení předběžného opatření.

Jestliže je návrh na předběžné opatření nesrozumitelný či neurčitý, případně neobsahuje vylíčení rozhodných skutečností, není možný postup dle ust. § 75a odst. 1 o.s.ř., tedy odmítnutí návrhu bez dalšího s vyloučením postupu dle ust. § 43 o.s.ř.; znamená to tedy, že soud v rámci 48 hodinové lhůty musí zajistit odstranění nedostatku podání poučením účastníka a stanovením přiměřené lhůty. Ač jsem si vědom cíle zákonodárce, jeví se mi tento postup v praxi poněkud hůře schůdný, neboť za situace, kdy účastník vyjma kontaktní adresy neuvede žádné jiné kontaktní informace, není tedy možné jej zastihnout telefonicky, elektronickou cestou, faxem apod., je postup soudu v takovém případě velmi omezený, neboť jedinou možnou cestou je výslech účastníka v místě jeho bydliště, což však může narazit také na případný nesouhlas takového účastníka, když není možné o konaném výslechu účastníka předem vyrozumět. Tedy, je nutné v konkrétním případě vždy vážit hodnotu zájmu na rozhodnutí ve lhůtě, na práva účastníka být poučen, na obligatorní náležitosti podání a postupovat vždy v co největším zájmu k ochraně práv účastníka.

Z toho pohledu je třeba vyzdvihnout téměř nezastupitelnou úlohu nevládních organizací, zejména pak Bílého kruhu bezpečí (dále jen "BKB"); ukazuje se, že při součinnosti, vzájemné komunikaci mezi dotčenými orgány a nevládními organizacemi lze docílit co největšího "komfortu" především ve vztahu k účastníkům, projevujícím se především podáními, zpracovanými účastníky za asistence nevládních organizací, která obsahují zákonné náležitosti a jsou připravena bez dalšího k posouzení soudem.

Návrhy na předběžná opatření dle ust. § 76b o.s.ř. jsou ze zákona vyjmuty z povinnosti skládat tzv. jistotu, tedy částku k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením³.

Jestliže soud návrhu na předběžné opatření vyhoví, stanoví též lhůtu jeho trvání, která činí 1 měsíc od vykonatelnosti, přičemž vykonatelné se opatření stává, jakmile bylo vydáno.

každý účastník dostal jeden stejnopis, jestliže je to třeba. Podání v

jiných formách se činí pouze jedním stejnopisem. K podání učiněnému

elektronicky lze připojit také všechny jeho přílohy v elektronické

podobě.

³ § 75 odst. 3 o.s.ř.

V souladu s ust. § 273b o.s.ř., nařídil-li soud předběžné opatření podle § 76b odst. 1, výkon tohoto rozhodnutí zajistí bezodkladně vždy soud prvního stupně. Výkon rozhodnutí se provede tak, že soud v součinnosti s příslušnými státními orgány vykáže povinného ze společného obydlí, odebere mu všechny klíče od společného obydlí, které povinný drží, a popřípadě mu zakáže setkávat se s označenou osobou nebo ji jinak kontaktovat. Soud zároveň poskytne povinnému příležitost, aby si bezprostředně při výkonu rozhodnutí vyzvedl ze společného obydlí své osobní cennosti a osobní dokumenty, jakož i věci, které slouží jeho osobní potřebě; během trvání předběžného opatření podle § 76b pak povinnému umožní vyzvednout i věci nezbytné k výkonu jeho podnikatelské činnosti nebo výkonu povolání, případně věci nezbytné z jiného vážného důvodu. Při provedení výkonu rozhodnutí soud povinného rovněž vyzve, aby soudu sdělil adresu, na kterou mu bude možné po dobu trvání předběžného opatření doručovat písemnosti, nebo aby si zvolil zástupce pro doručování písemnosti, a upozorní ho, že písemnosti mu budou doručovány uložení u soudu, jestliže výzvě ve stanovené lhůtě nevyhoví. Soud povinného současně upozorní na následky neplnění povinností stanovených v předběžném opatření podle § 76b.

Poruší-li povinný po provedení výkonu rozhodnutí povinnost nevstupovat do společného obydlí a nezdržovat se v něm, soud kdykoliv a bezodkladně na návrh oprávněného provede opětovný výkon rozhodnutí vykázaním povinného ze společného obydlí. Poruší-li povinný povinnost nevstupovat do bezprostředního okolí společného obydlí nebo oprávněného a nezdržovat se v něm, nebo povinnost zdržet se setkávání s oprávněným, anebo zdržet se nežádoucího sledování a obtěžování oprávněného jakýmkoli způsobem, soud na návrh oprávněného výkon rozhodnutí podle § 351.

Osoba ohrožená má možnost podat v době trvání předběžného opatření (tedy ve lhůtě 1 měsíce od vykonatelnosti) návrh na prodloužení tohoto předběžného opatření, přičemž v takovém případě neskončí lhůta trvání předběžného opatření dříve, než soud o takovém prodloužení rozhodne.

Řízení o návrhu na prodloužení trvání předběžného opatření je dle mého řízením sui generis, na které se přiměřeně (již z pohledu systematiky zařazení v o.s.ř.) užijí ustanovení o předběžném opatření, tedy mj. i povinnost o tomto návrhu rozhodnout bezodkladně. Liší se však názory na to, zda pro rozhodnutí o prodloužení předběžného opatření je nutno jako nejzazší lhůtu užít také 48 hodin či obecnou sedmidenní lhůtu stanovenou pro rozhodnutí o "běžném" návrhu na předběžné opatření. Podle mého z hlediska účelu návrhu na prodloužení předběžného opatření i s přihlédnutím k ochraně práv všech účastníků řízení je nutno vztáhnout i na toto řízení lhůtu stanovenou pro rozhodnutí o návrhu dle § 76b o.s.ř..

Podmínkou pro prodloužení trvání předběžného opatření je, že ve lhůtě trvání opatření bylo zahájeno řízení ve věci samé, přičemž návrh na

prodloužení trvání opatření musí mimo skutečností odůvodňujících závěr o nutnosti prodloužení obsahovat též údaj o majetkových či jiných poměrech, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí. Soud pak při svém rozhodování vezme v úvahu zejména trvání stavu ohrožení navrhovatele podle odstavce 1, obsah a důvody podaného návrhu na zahájení řízení ve věci samé, majetkové či jiné poměry účastníků, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, na které se vztahuje předběžné opatření, a další rozhodné okolnosti. Předběžné opatření pak zanikne nejpozději uplynutím 1 roku od okamžiku jeho nařízení.

V praxi vznikla otázka, co se myslí návrhem ve věci samé. Víceméně se pak výklad ustálil v tom, že takovým návrhem je např. návrh na zrušení práva společného nájmu bytu, návrh na rozvod, avšak pouze ve spojení s dalšími návrhy, například vypořádání SJM, určení vlastnictví apod., případně návrh na vyklizení bytu či domu apod.

Samotný návrh na rozvod manželství či návrh na úpravu vyživovací povinnosti k nezletilým dětem, případně styku s nimi, nelze bez dalšího považovat za řízení ve věci samé a takový návrh nemůže být sám o sobě podkladem pro prodloužení trvání předběžného opatření.

Z uvedeného vyplývá, že nařízení předběžného opatření dle § 76b o.s.ř. může být spolu s prodloužením doby jeho trvání velmi citelným zásahem do práv osoby násilné, neboť taková osoba může být povinna i přes např. vlastnické právo k domu do tohoto nevstupovat či se k němu nepřibližovat, a to až po dobu 1 roku !

Zákon, jak již z jeho podstaty vyplývá, nereflktuje všechny situace, připadající v této souvislosti v úvahu. Dojde-li např. k tomu, že je nařízeno předběžné opatření, kterým je osoba násilná vykázána ze společného obydlí a jsou jí stanovena další omezení, následně dojde k prodloužení doby trvání tohoto opatření a následně k odvolání osoby násilné nadřízený soud rozhodne tak, že původní návrh na nařízení předběžného opatření se zamítá, vzniká otázka, kdy dojde k ukončení rozhodnutí o prodloužení doby trvání předběžného opatření. Ač zákon tuto situaci neřeší, dle mého vyplývá z podstaty věci, že účinky jak předběžného opatření samotného, tak rozhodnutí, které z něj vychází, končí právní mocí rozhodnutí nadřízeného soudu o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření, neboť došlo k zániku podkladového rozhodnutí.

Tuto otázku jsem otevřel záměrně, neboť v mé rozhodovací praxi soudce okresního soudu⁴ došlo přesně k nastíněné situaci; osoba násilná se pak dokonce ocitla v policejní cele, neboť po obdržení rozhodnutí nadřízeného soudu (zcela správně) vycházela z toho, že pominuly účinky předběžného

⁴ Autor je soudcem Okresního soudu v Ostravě

opatření a tudíž se již může navrátit do domu ve společném vlastnictví s navrhovatelkou. Navrhovatelka však takové rozhodnutí v té době neměla k dispozici a pro podezření z maření výkonu úředního rozhodnutí přivolala na druhého účastníka Polici ČR, která, ač jí bylo osobou násilnou předloženo rozhodnutí nadřízeného soudu, účastníka zadržela a umístila do policejní cely; až následující den došlo ze strany policie k ověření informací a k následnému propuštění zadrženého.

Uvedeným příkladem jsem chtěl poukázat na nedokonalost právní úpravy, vedoucí v krajním případě až k nezákonnému zásahu do práv osoby násilně, v nastíněném případě pak umocněném nejen zásahem do vlastnického práva, ale dokonce do práva na osobní svobodu. I takové důsledky může mít nutnost rozhodnout v krátké lhůtě bez slyšení účastníků pouze na základě tvrzení jedné strany.

V případě, že dojde k zamítnutí návrhu na předběžné opatření, doručuje se rozhodnutí pouze navrhovateli⁵, což zajišťuje mj. také ochranu tohoto účastníka.

Poslední poznámkou, kterou bych rád věnoval k institutu vykázaní ve smyslu ust. § 76b o.s.ř., je otázka povinnosti zaplatit soudní poplatek za návrh na takové předběžné opatření.

Dosavadní právní úprava totiž stanoví bez výjimky povinnost osobě ohrožení zaplatit spolu s návrhem na předběžné opatření soudní poplatek ve výši 500,- Kč⁶. To samozřejmě neplatí, jestliže navrhovatel osvědčí, že jsou u něj podmínky pro osvobození od soudních poplatků ve smyslu ust. § 138 o.s.ř. a jestliže o osvobození od soudních poplatků požádá.

V praxi je běžné, že navrhovatelé soudní poplatek spolu s podáním návrhu nezaplatí, tudíž i v případě vyhovění návrhu je nutné navrhovatele zavázat k jeho zaplacení a následně pak rozhodnout o povinnosti žalovaného tento poplatek zaplatit navrhovateli (byť s ohledem na ust. § 151 o.s.ř., dle kterého se o nákladech řízení rozhoduje až v rozhodnutí, kterým se řízení končí není takový postup zcela správným, nicméně řízení o návrhu na předběžné opatření dle ust. § 76b o.s.ř. je i z tohoto pohledu řízením specifickým).

Ministerstvem spravedlnosti je připravován v současné době návrh na změnu úpravy poplatkové povinnosti v soudním řízení, v rámci kterého je mj. mezi návrhy osvobození od soudních poplatků zařazen také návrh na předběžné opatření dle ust. § 76b o.s.ř., což považuji za krok vpřed, vedoucí k větší ochraně účastníků tohoto řízení a jejich přístupu k soudní ochraně.

⁵ Ust. § 76g o.s.ř.

⁶ Položka 3 Sazebníku soudních poplatků - zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

Tímto příspěvkem jsem chtěl alespoň ve zkratce popsat některé aspekty řízení o předběžném opáření vedoucího k tzv. vykázání z obydlí a věřím, že alespoň některými skutečnostmi jsem čtenáře zaujal a že příspěvek přispěje k diskusi nad tímto tématem.

Literature:

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Contact – email

petr.hlustik@vsb.cz